

Dades del document

Investigador: Palomas, Joan

Data de publicació: 2012-06-02

Descripció

L'aparició d'*Esperansas y recorts* representava el primer volum de la Biblioteca Catalana de Autors Antichs y Moderns, un projecte editorial de divulgació d'autors i de temes catalans impulsat per Víctor Balaguer, que s'havia d'estructurar en dues seccions segons la llengua original del text, català o castellà. Aquest projecte edità també el número 1 de la secció castellana, amb l'obra *Cataluña antigua y Cataluña moderna*, de Josep Antoni Llobet i Vall-Llosera, però la precipitada marxa de Balaguer a l'exili, el juny d'aquell mateix any, n'impedí la continuïtat.

El llibre tenia una forta intencionalitat doctrinal, ja que en ell Balaguer pensava fixar el seu pensament literari i polític. Possiblement degut a la rigorosa censura que venia patint en la seva obra escrita, *Esperansas y recorts* no aparegué en forma d'un assaig estructurat, sinó amb una combinació de registres literaris, que de fet era un format que ja havia utilitzat en altres ocasions. Formalment, doncs, apareixia com la segona part de les poesies catalanes que Balaguer havia publicat el 1861 com *Lo trovador de Montserrat*, acompanyades de dos dels arranjaments teatrals curts del cicle de Serrallonga, també en català: *Los bandolers catalans, ó, lo ball d'en Serrallonga* (quadre de costums) i *Los hereus de la forca* (traducció al català de la primera part del drama de 1858 *Don Juan de Serrallonga o los bandoleros de las Guillerías*). La part poètica estava estructurada en els apartats de "Pàtria, Fides i Amor", seguint el model dels Jocs Florals, i incloïa traduccions al català d'originals en gallec i en castellà de Rosalía de Castro i de Ventura Ruiz Aguilera. Aquest autor feia també un estudi introductor de la poesia catalana de Balaguer, amb un treball que obria el llibre.

A més d'aquesta part d'obra de creació, que per ella mateixa ja constituïa un text reivindicatiu catalanista, en ocasions fins i tot amb una possible lectura independentista, el llibre contenia uns "Apuntaments y datos" que Balaguer presentava com a pròleg a les poesies. En forma d'assaig i també en català, en aquesta part de l'obra feia una breu cronologia dels autors catalans que des de finals del segle XVIII s'havien ocupat de temes catalans, des de la literatura a la història i

tant en castellà com en català. Tot seguit, i en polèmica amb altres autors, com Teodor Llorente, presentava la seva proposta literària i política, que constituïa el nucli més explícitament ideològic del llibre.

En aquest text, Balaguer feia una contraposició entre les dues escoles literàries catalanes que la història de la literatura ha anomenat “conservadors” i “liberals” i que per a ell serien de literatura “innocent” i “nacional” respectivament. De la primera, en censurava aspectes com la seva recreació en el passat sense projecció futura, el seu horror a la influència social de la literatura, el seu allunyament del poble i del pensament modern, la seva utilització d'un llenguatge arcaïtzant, i, finalment, el seu indiferentisme polític. Identificat amb la segona, en destacava la seva vocació d'agafar del passat l'ensenyament necessari per a treure la nacionalitat catalana del seu estat de prostració i la voluntat d'avançar amb les idees del segle i de fer-ne partícip tot el poble català, amb intervenció en la política.

L'aportació més rellevant del llibre seria aquesta visió del moviment literari català no com a finalitat cultural i estètica en ella mateixa, sinó també amb uns objectius d'incidència en la societat, concretats en la voluntat de recuperació nacional catalana –llengua, història, territori, descentralització administrativa i foment de l'economia, sobretot la industrial- amb utilització també de la política, amb una proposta de fusió entre catalanisme cultural i liberalisme polític progressista.

Informació

La data impresa que apareix en el llibre com la d'acabament de l'obra per part de Balaguer és la del 8 d'abril de 1866, a Barcelona. L'edició definitiva aparegué en aquesta ciutat a principis de maig. L'autor havia hagut de combinar la seva redacció amb la del llibre *Las calles de Barcelona*, que si bé duia en la portada la data de 1865, la seva redacció i publicació definitiva s'allargà fins a principis de 1867, en tractar-se d'una obra per fascicles.

El mateix mes de maig de 1866, la premsa de Barcelona es feia ressò de la seva aparició i també de la Biblioteca Catalana. Igual que en altres treballs seus, Balaguer inicià una distribució selectiva, en forma d'obsequis a entitats culturals, premsa i altres autors, que reforçà amb un viatge de promoció a Lleida. El seu epistolari

mostra que entre finals de maig i principis de juny, el llibre ja s'havia començat a difondre a Catalunya, País Valencià i Aragó i que Balaguer havia començat a intercanviar impressions sobre el mateix amb altres autors d'aquests territoris.

La difusió d'aquesta obra quedà bruscament aturada per l'inici de l'exili de Balaguer, que s'allargaria entre juny de 1866 i novembre de 1867. Aquest allunyament físic de l'autor, juntament amb la política fortament repressiva seguida envers l'emissió d'opinions per mitjans escrits per part del Govern Narváez, dificultaren el debat que el llibre pretenia suscitar. A la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, aquesta obra no ingressà fins algunes dècades més tard.

Les parts del llibre que contenien l'obra de creació tingueren edicions posteriors. La part poètica tingué noves edicions el 1868 i el 1874 de *Lo trovador de Montserrat* i encara després, tot i que ja sense aquest sobrenom literari. La part teatral també tingué altres edicions, de les dues peces, entre les que destaca l'edició de 1868 del drama complet en català *Don Joan de Serrallonga*, reeditat el 1897 i que comptà també amb successives edicions de la versió castellana.

En canvi, la part del llibre que contenia l'assaig "Apuntaments i datos" no tingué altres edicions. Retornat de l'exili, Balaguer intentà defensar les posicions expressades en aquest treball des de la premsa, amb la nova capçalera *La Montaña de Montserrat* (1868) i també com a president dels Jocs Florals de 1868, amb un important discurs en què defensà la necessitat de fer "política de pàtria". Molt poc després, però, l'arribada del Sexenni Revolucionari (1868-74) significà un punt d'inflexió de gran transcendència en la seva vida, amb el seu salt definitiu a l'alta política espanyola i també amb l'inici d'un període en què començà a matisar algunes de les opinions del anys anteriors.

La suma de tots aquests factors féu que la incidència d'*Esperansas y recorts* i singularment dels "Apuntaments y datos" fos menor de la que podria esperar-se en el moment de la seva publicació. Al mateix temps, el seu format heterogeni dificultà que als anys següents aquest treball pogués quedar identificat entre les obres d'opinió de referència d'aquest període.

Amb tot, en el terreny literari, representà un important referent per al sector liberal de la Renaixença, que encapçalà el propi Balaguer i que es mantingué sempre com a minoritari enfront del conservador. En una dimensió més política, fou el primer assaig escrit en llengua catalana que reclamava una actuació també política per part del catalanisme. En aquest sentit, contribuí a la configuració d'un sector polític i intel·lectual que els anys següents intentà incidir des de Catalunya dins de l'espai polític del liberalisme progressista espanyol.

Bibliografia

Comas Güell, Montserrat. *Víctor Balaguer i la identitat col·lectiva* . Catarroja [etc]: Afers, 2008.

Palomas i Moncholí, Joan. *Víctor Balaguer: renaixença, revolució i progrés* . Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2004.

Víctor Balaguer i el seu temps. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.